

– удосконалення законодавства – подальше вдосконалення нормативно-правової бази, яка регулює відносини в інформаційно-цифровій сфері, включаючи питання захисту персональних даних, свободи слова та кібербезпеки;

– зміцнення механізму захисту персональних даних – покращення методики захисту приватної інформації громадян та їх даних у цифровому просторі. Введення суворих вимог щодо збору персональних даних, та контроль за їх збереженням;

– посилення охорони прав дітей в онлайн-просторі – активна протидія та боротьба з дитячою педофілією, кібербулінгом та іншими формами цифрового насилля;

– кібербезпека – посилення заходів у галузі кібербезпеки для захисту усіх громадян.

Цифрові права людини і громадянина в Україні – є важливою темою наукового та практичного обговорення. Наразі існує нагальна потреба у розвитку повноцінної цифрової інфраструктури, спрощення доступу до освітніх серіалів про цифрову освіченість та навички, вдосконалення нормативно-правової бази та механізмів захисту цифрових прав людини.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-314-2-31>

HUMAN RIGHTS: DEVELOPMENT, CURRENT STATE

ПРАВА ЛЮДИНИ: РОЗВИТОК, СУЧАСНИЙ СТАН

Chukaeva V. O.

*Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor, Associate
Professor of the Department of Theory
of State and Law, Constitutional Law
and State Administration
Dnipro University named after
Oles Gonchar
Dnipro, Ukraine*

Чукаєва В. О.

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії держави
і права, конституційного права
та державного управління
Дніпровський університет
імені Олеса Гончара
м. Дніпро, Україна*

З новими викликами розвитку людської цивілізації відбувається зміна, формування нової системи прав людини. Так, перше покоління – покоління громадянських і політичних прав виникло з появи ідей та концепцій про державу, політичну владу, права і свободи людини у працях XVII–XVIII століть Дж. Локка, Ш. Монтеск'є, Т. Гоббса,

Ж.Ж. Руссо [1]. Засновані на політичній філософії ліберального індивідуалізму та пов'язані з нею економічною та соціальною доктриною невтручання держави до прав людини першого покоління кваліфікується як система негативних прав, тобто прав, які зобов'язують державу утримуватися від втручання у сфери, що регулюються цими правами. З визнанням та здійсненням насправді прав людини першого покоління пов'язані з виникненням проблем реалізації на практиці принципів правової демократичної держави. Для формування такої держави необхідно створити громадянське суспільство. Умовами такого соціуму необхідно забезпечення права на життя, свободу, особисту недоторканість, свобода совісті, думки тощо.

З формуванням нового етапу історичного процесу суспільства – новий рівень розвитку соціально-економічних стосунків виникає друге покоління прав людини. Це покоління економічних, соціальних і культурних прав, що походить в першу чергу з соціалістичних традицій, популярних серед прихильників сен-симонівського руху початку ХІХ-го століття у Франції. Вони формувалися у процесі боротьби народів за покращення свого економічного становища та підвищення свого культурного статусу (право на працю, соціального забезпечення, медичну допомогу, захист материнства та дитинства та інше). Важливими нормативними актами які закріплювали систему прав людини першого покоління були – Французька декларація прав людини і громадянина 1789 р., Конституцію США 1787 р.

Значною мірою третє покоління виникло у відповідь на зловживання капіталістичного шляху розвитку суспільства і його засадничої та по суті безвідповідальної концепції індивідуальної свободи, що припускала й навіть легітимізувала експлуатацію робітничого соціуму і колоніальних народів. Історично склалося так, що економічні, соціальні та культурні права людини протиставляються першому поколінню, громадянським і політичним правам і сприймаються переважно як система позитивних прав. Якщо суть першого покоління прав людини полягає у свободі людини від держави, її автономії і держава бере на себе зобов'язання не втручатися в певні сфери життя людини, то друге покоління прав людини навпаки передбачає активну участь держави в соціально-економічному та культурному житті суспільства задля забезпечення соціальної справедливості, справедливого розподілу благ і зрівняння можливостей кожного члена суспільства. Закріплення системи прав людини трьох поколінь практично закріплено у всіх Конституціях країн демократичного розвитку [2].

Основними міжнародними договорами, що закріплюють права людини другого покоління, є Загальна декларація прав людини 1948 року (ст. 22-27) і Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 року.

Третє покоління – покоління колективних прав або прав солідарності, отримало широке визнання у другій половині ХХ століття. На відміну від першого і другого поколінь, що формувалися на основі теоретичних (ліберальних і соціалістичних) доктрин, третє покоління є результатом людського досвіду і практичних вимог реального життя. Наприклад, до теперішнього часу у людства не було проблем з екологією, але в наші часи вони посідають одне з провідних місць на порядку денному. Діяльність однієї держави вже недостатньо для виконання зобов'язань, що накладаються на неї правами третього покоління. Їхня реалізація можлива тільки узгодженими зусиллями всіх суб'єктів на «соціалній сцені»: держав, міжнародних і неурядових організацій, громадських об'єднань та індивідуальних осіб.

Четверте покоління прав людини почало формуватися у 1990-х роках ХХ ст. з нову ж таки з розвитком досягнень науково та технічного прогресу. На думку Ф.М. Рудинського, ці права мають захищати людину від загроз, пов'язаних з експериментами у сфері генетичної спадковості особистості, тобто це такі права людини, що пов'язані з клонуванням та іншими відкриттями в галузі біології [3]. Також, до четвертого покоління, на наш погляд, можна включити інформаційні права і технології, право на мир, на ядерну безпеку, космос, екологічні, інформаційні права та інші. Тобто, четверте покоління – це правова відповідь виклику ХХІ століття, коли йтиметься вже про виживання людства як біологічного виду, збереження цивілізації, розвиток космічної соціалізації людства [4].

На сучасному етапі, четверте покоління прав вимагає нові міжнародно-правові процесуальні інститути, що повинні забезпечувати ці права. Формується міжнародне гуманітарне право, світський гуманізм стає однією з віх у моральному розвитку суспільства. Розвиток правової ідеї та правового інституту припускає, на наш погляд, і формування п'ятого покоління прав з новими викликами технічного прогресу, переформування соціальних економічних стосунків у суспільстві, що сприяє виникненню нової системи прав людини та їх розширенню. Водночас цей процес не можна оцінювати однозначно: з одного боку, розширення кола прав, що визнаються, має посилювати правову захищеність особистості, з іншого – кожне «покоління» приносить із собою нову логіку узаконення домагань, які називаються правами людини, і неминучі конфлікти «нових» прав зі «старими», внаслідок чого рівень захищеності може не зрости, а знизитись. Таким прикладом є система прав сексуальних меншин, які зіткнулися зі соціальними нормами гетеровизначенням попередніх поколінь.

Зараз четверте покоління прав є соматичними (особистісними) правами, які отримали правову регламентацію в міжнародних документах і рішеннях міжнародних організацій, наприклад Декларація про клонування людини (2005), Міжнародна декларація про генетичні

дані людини (2003), Загальна декларація про біоетику і права людини (2005), Конвенція про захист прав та гідності людини у зв'язку із застосуванням досягнень біології та медицини (1997), які мають обов'язкову юридичну силу щодо регулювання соматичних прав.

Особливе значення має Хартія Європейського союзу про основоположні права (2000), яка встановлює право людини на власну фізичну та душевну цілісність, а саме на «добровільну та належним чином оформлену згоду заінтересованої особи згідно з правилами, встановленими законом; заборона застосування евгеніки, особливо її частини, яка має на меті селекцію людей; заборона використання людського тіла та його частин як таких як джерела прибутку; заборона відтворення людини за допомогою клонування», проблема становлення права на евтаназію [5].

Саме науково-технічний прогрес, змусив дивитись по-новому на наукові пошуки у сфері прав людини. Він має не тільки позитивні, а й негативні сторони. Позитивне науково-технічного прогресу – це якісне покращення рівня життя людей, а зворотній бік досягнення біології, генетики, медицини, трансплантології і таке інше, які поставили сучасну людину в якісно інше, нове становище. У зв'язку з цим сучасне суспільство виявилось у новій стадії розвитку, що дозволяє нам говорити про необхідність продовження формування нової системи правового регулювання п'ятого покоління прав людини [6]. Також зараз перед людством виник новий виклик – життя людини і захист його прав в умовах нового кіберпростору. Формування п'ятого покоління прав, яке можна назвати, з нашої точки зору, «Божественні права та свободи». Основу п'ятого покоління прав становлять такі цінності, як любов, інформація та енергія., формування нових стандартів духовності, свободи думки в рамках розвитку інформаційних технологій, релігійних, ідеологічних стандартів.

Дана категорія прав людини ще до кінця не оформлена і регулюється, у більшій мірі, національним правом держав. Сучасна дійсність формування п'ятого покоління потребує подальших теоретичних і практичних досліджень вчених правників, соціологів, психологів та інших напрямків науки. Процес формування нових стандартів правового регулювання на рівні міжнародного права та національних правових систем триває.

Література:

1. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник. Харків: Консум; Ун-т внутр. справ, 2000. 691 с.
2. Конституція України від 28.06.1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Рудінський Ф.М. Громадянські права людини: загальнотеоретичні питання. Право на життя. 2000. № 31. С. 15–18.

4. Аврамова О. Четверте покоління прав людини: постановка проблеми. Право України. 2010. № 2. URL : <http://www.info-prensa.com/article-212.html>.

5. Про заборону репродуктивного клонування людини : Закон України від 14 грудня 2004 року / Відомості Верховної Ради України. 2005. № 5. Ст. 111.

6. Барабаш О.О. Четверте покоління прав людини: загальнотеоретична характеристика. URL: http://science2016.lp.edu.ua/sites/default/files/Full_text_of_%20papers/vnulpurn_2016_837_36.pdf

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-314-2-32>

**INFORMATIONAL AND PSYCHOLOGICAL OPERATION
CONCEPTS AND COUNTERMEASURES IN THE CONDITIONS
OF THE LEGAL REGIME OF MARTIAL STATE**

**ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНА ОПЕРАЦІЯ ПОНЯТТЯ
ТА ЗАХОДИ ПРОТИДІЇ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ
ВОЄННОГО СТАНУ**

Shebanits D. M.

*Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor of the Department
of Law
Mariupol State University
Kyiv, Ukraine*

Шебаніц Д. М.

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри права
Маріупольський державний
університет
м. Київ, Україна*

Shebanits V. F.

*Candidate for the "Law" Specialty
Mariupol State University
Kyiv, Ukraine*

Шебаніц В. Ф.

*здобувач спеціальності «Право»
Маріупольський державний
університет
м. Київ, Україна*

В умовах сьогодення будь-яка війна ведеться не тільки на полі бою активними бойовими діями, але і в інформаційному просторі. Наразі саме інформаційний фронт є одним з провідних напрямків українського національного супротиву збройній агресії Російської Федерації.

Оскільки вплив будь-яких інформаційних операцій як на цивільне населення, так і на військових може мати неабиякий деструктивний вплив та в подальшому може призводити до непередбачуваних наслідків,